

Lapuan hiippakunnan Kirkon henkisen huollon opas

Kirkon henkinen huolto (HeHu) Lapuan Hiippakunnassa

Lapuan hiippakunnan alueella toimii **kolme HeHu-valmiusryhmää**: Keski-Suomessa (Jyväskylän seutu), Etelä-Pohjanmaalla (Seinäjoen seutu) ja Pohjanmaalla (Vaasan seutu). Tätä HeHu-opasta täydentävät HeHu-valmiusryhmien omien toimintamallien ja käytäntöjen mukaiset erityisohjeet (liitteet 1,2 ja 3). HeHu-valmiusryhmät toimivat tarvittaessa myös toistensa tukena.

Toiminta-ajatus

Kirkon henkisen huollon valmiusryhmät toimivat Lapuan hiippakunnassa viranomaisten ja paikallisseurakuntien tukena suuronnettomuustilanteissa ja isommissa kriisitilanteissa. HeHun tehtävänä on antaa onnettomuuden uhreille ja omaisille henkistä tukea. Tukea annetaan tarvittaessa myös pelastustyöhön osallistuvalla henkilöstöllä sekä kaikille, joita tapahtuma on koskettanut. Tuki on luonteeltaan palvelua, lähellä oloa ja ahdistuksen kohtaamista. Tärkeä osa kirkon henkistä huoltoa on myös hengellisiin tarpeisiin vastaaminen, mahdollisuus kokoontua kirkkoon hiljentymään, toinen toistemme ja Jumalan läsnäolon hoidettavaksi.

Kirkon henkisessä huollossa on kyse seurakuntien viranhaltijoiden suuronnettomuuksiin liittyvästä valmiusryhmästä, johon kuuluvat työntekijät hoitavat HeHu-tehtäviä kutsun tullessa virkatehtävänä. Kirkon henkinen huolto on sosiaali- ja terveysministeriön taholta määritelty keskeiseksi osaksi psykososiaalisen tuen ja palvelujen toimintakenttää. "Suorittaessaan perustehävänsä kirkko tukee yhteiskunnan elintärkeisiin toimintoihin luettavaa kansalaisten henkistä kriisinkestokykyä.

"Perusteellisen koulutuksen saanut ammattihenkilöstö muodostaa arvokkaan resurssin traumaattisia tilanteita varten" (Lainaus STM julkaisusta 2009:16, Traumaattisten tilanteiden psykososiaalinen tuki ja palvelut). Kirkon HeHu toimii yhteistyössä yhteiskunnan psykososiaalisen tuen kehittyvien järjestelmien kanssa.

Hiippakunnallinen koordinaatiotyöryhmä

Lapuan hiippakunnassa on HeHu-koordinaatioryhmä, johon kuuluvat kolmen alueellisen HeHu-ryhmän koordinaattorit, Keski-Suomen hiippakuntasihteeri ja puheenjohtajana hiippakuntasihteeri Johanna Korkeaniemi. Ryhmä kokoontuu tarvittaessa edistämään paikallisten ryhmien työtä ja tarjoaa mahdollisuuden ryhmien yhteydenpitoon. Hiippakunnan ryhmän tehtäviä ovat:

1. Ryhmien koulutuksellinen tuki,
2. Työnohjauksellisen tuen koordinointi,
3. Ryhmien yhteistoiminnan kehittäminen
4. Hehu-toiminnan kehittäminen hiippakunnan alueella
5. Hiippakunnan edustaminen neuvotteluissa viranomaisten kanssa.

Kirkon HeHun hälyttämisen kaksi mallia

1. HeHu-valmiusryhmä hälytetään ja sen toiminta käynnistetään pelastusviranomaisten pyynnöstä esim. suuronnettomuustilanteessa. Tällaisissa tapauksissa ja muutoinkin onnettomuusalueella toimittaessa HeHu-organisaatio on osa pelastustoiminnan kokonaisuutta ja toimii pelastusjohdon alaisuudessa. HeHu-toiminta on aina yhteistyötä myös paikallisen seurakunnan ja muiden toimijoiden kanssa.
2. Tehtäväkutsu HeHu-valmiusryhmälle voi tulla suoraan paikalliselta seurakunnalta kriisitilanteen kasvaessa niin vaativaksi, että omat voimavarat loppuvat. HeHu-valmiusryhmää voidaan käyttää apuna esimerkiksi kriisi- ja suruhartauksien järjestämisessä tai laajojen ihmisryhmien sielunhoitotarpeeseen vastaamisessa. Tällaisessa tapauksessa HeHu ei toimi välttämättä pelastusjohdon alaisuudessa vaan itsenäisenä paikallisseurakuntaa avustavana ryhmänä.

Yleiset toimintaohjeet henkisen huollon työntekijälle

Hälytys

Kun HeHu-valmiusryhmä hälytetään tehtävään joko viranomaisen pyynnöstä tai seurakunnan toivomuksesta, aloittavat HeHun johtohenkilöt ryhmän kokoamistoimenpiteet. Kun ryhmän jäseniä kutsutaan koolle hälytysluonteiseen tehtävään, on jokaisen HeHu-valmiusryhmään kuuluvan itse osattava arvioida voiko ottaa tehtävän vastaan vai ei. Omat työtehtävät tai henkilökohtaiset syyt voivat estää osallistumasta HeHu-tehtävään. Esimerkkejä työtehtävistä, joita ei hälytyksen tullessakaan voi keskeyttää ovat jumalanpalvelus, kasuaalitoimitukset, alle kouluikäisten lapsiryhmien kanssa toimiminen, leirit tai vastaavat tilanteet. Esteiden päätyttyä työntekijä voi pyydettyä siirtyä HeHu-tehtäviin, mikäli tarve niin vaatii.

HeHun työntekijä voi toimia myös muissa kriisitehtävissä, esimerkiksi paikallisessa kriisiryhmässä. Työntekijä voi tällöin saada hälytyksen johonkin tilanteeseen useammassa roolissa. Tilanteen mukaan on harkittava, missä tehtävässä toimimisesta on kulloinkin eniten hyötyä. HeHu-valmiusryhmän koostuminen useamman seurakunnan työntekijöistä mahdollistaa sen, että paikallisen seurakunnan työntekijät voivat kriisitilanteessa toimia niissä paikallisissa organisaatioissa, joissa heitä eniten tarvitaan.

Kun työntekijä vastaanottaa hälytyksen HeHu-tehtävään, keskeyttää hän muut työnsä ja aloittaa sovitut tehtävänsä HeHu-organisaatiossa. Hälytyksen vastaanottanut HeHun työntekijä hankkiutuu sovittuun kokoontumispaikkaan ja ilmoittautuu HeHu-ryhmän johtajalle, ja toimii saamiensa ohjeiden mukaisesti.

HeHun johtohenkilö tekee hälytyksen jälkeen tarvittavat ilmoitukset viranomaisille ja tuomiokapitulille sekä pyytää lisätietoja tapahtuneesta ennalta sovitulla tavalla.

HeHu-työntekijä huolehtii tehtävään lähtiessään itselleen mukaan tarkoituksenmukaisen ja tehtävän edellyttämän henkilökohtaisen varustuksen: HeHu-liivi (henkilökortilla), sään mukainen vaatetus, kännykkä, mahdollinen HeHu-valmiuslaatikko/kansio jne.

Toiminta HeHu-tehtävissä

Kun henkisen huollon valmiusryhmä kutsutaan tehtävään suuronnettomuustilanteeseen viranomaistaholta, on ensiarvoisen tärkeää muistaa, että HeHu liittyy silloin osaksi pelastustoiminnan kokonaisuutta ja toimii johdetusti ryhmänä. Toimintaympäristönä voi tällaisessa tapauksessa olla onnettomuuspaikka, sen välittömään läheisyyteen perustettu kokoontumispaikka, kirkko, koulu, seurakuntatalo jne.

Kun HeHu on kutsuttu onnettomuustilanteeseen, on sillä oltava määrätty johtaja, joka ilmoittautuu tilannepaikalla pelastustoiminnan kokonaisuutta johtavalle henkilölle (pelastusviranomaisen P3/P2 tai poliisi K1). Pelastustoiminnan johtaja voi määrätä HeHun toimimaan joko suoraan alaisuudessaan tai esim. lääkintäjohdon alaisena. Jos onnettomuuspaikan yhteyteen on jo perustettu jonkinlainen psykososiaalisen tuen kriisikeskus tai vastaava toimintayksikkö, on luontevaa, että HeHu liittyy osaksi tämän organisaation toimintaa.

HeHu-ryhmän johtaja toimii yhteistyössä pelastustoimintaa johtavien viranomaisten kanssa. HeHu-ryhmän johtaja tekee tiivistä yhteistyötä paikallisen seurakunnan kirkkoherran kanssa sopien tehtäväjaoista, kirkon avaamisista, tiedotuksesta jne. HeHu-valmiusryhmä tukee ja täydentää seurakunnan omaa kriisityötä silloin, kun seurakunnan omat resurssit eivät riitä. Vaikka HeHu toimii tilanteessa pelastusjohdon alaisena, HeHu sopii myös aina toimintatavoista paikallisen seurakunnan johdon kanssa.

Yksittäinen HeHun työntekijä toimii johtajaltaan saamien ohjeiden sekä mahdollisesti etukäteen sovitun tehtäväjaon mukaisesti. HeHun työntekijä pitäytyy ensisijaisesti henkisen huollon tehtävissä. Muita pelastustehtäviä tehdään vain erikseen määrättäessä. HeHun työntekijä ohjaa tilanteen ja tarpeen mukaan onnettomuudessa olleita henkilöitä lääkintähenkilökunnan tai poliisin luo. HeHu-ryhmän johtajan on tiedettävä missä HeHun työntekijät ovat ja mitä tekemässä. Yksittäisen HeHun työntekijän velvollisuutena on pitää HeHu-ryhmän johtaja tilanteen tasalla ja ilmoittaa tälle kaikki olennainen tieto, kuten paljonko kohdattavia ihmisiä on, onko heistä suoritettu kirjaaminen viranomaisia varten ja onko tilanne oman toiminnan osalta hallinnassa.

HeHun työntekijä huolehtii omalta osaltaan onnettomuuspaikan ja sen läheisyydessä olevan toiminta-alueen rauhoittamisesta. Ulkopuolisten on syytä pysyä poissa alueelta eivätkä onnettomuudessa olleet henkilöt saisi poistua ilmoittautumatta paikalta.

Onnettomuutta koskevasta tiedotuksesta vastaa pelastustoimintaa johtava viranomainen. HeHun työntekijät eivät anna onnettomuutta koskevia lausuntoja tiedotusvälineille. Henkisen huollon kokonaisuutta koskevasta tiedotuksesta vastaavat erikseen sovitut henkilöt, yleensä asianomaisen seurakunnan kirkkoherra tai hänen valtuuttamansa tiedottaja. Erityisesti HeHu-valmiusryhmän toimintaa koskevissa kysymyksissä HeHu-ryhmän johtaja voi myös antaa lausuntoja. HeHun työntekijät suojelevat onnettomuuteen osallisten yksityisyyttä.

HeHu-toimintaa jatketaan niin pitkään kuin tarve edellyttää. Tilanteen pitkittyessä on varmistettava riittävät työntekijäresurssit vuoronvaihtoja ajatellen.

Kun kutsujana on paikallinen seurakunta, voi HeHun toimintaympäristönä olla esim. kirkko, koulu, seurakuntatalo jne. HeHun työntekijät voivat auttaa vaikkapa hartauksien järjestämisessä, ihmisten kohtaamisessa tai kirkossa päivystämällä kun seurakuntalaisia on kohdannut jokin järkyttävä tapahtuma. Kun varsinainen onnettomuustilanne on jo ohi tai se on tapahtunut muualla, HeHu ei kuulu pelastustoiminnan kokonaisuuteen, vaan liittyy osaksi seurakunnan toimintaa. Tähän toimintaan osallistutaan paikalliselta seurakunnalta saatavan ohjeistuksen ja toiveiden mukaan.

Onnettomuuden jälkeen

Toiminta päättyy HeHua johtavan henkilön näin määrätessä. Ennen poistumista paikalta ryhmän johtaja huolehtii, että vaihdetaan päällimmäiset ajatukset ja kokemukset toisten HeHun työntekijöiden kanssa. Ennalta sovitulla tavalla järjestetään noin viikon sisällä tapahtuneesta purkukeskustelu HeHun työntekijöille. Purkukeskustelun jälkeen on hyödyllistä pitää loppuarviointi, jossa arvioidaan henkisen huollon toimintaa kokonaisuudessaan. Tarvittaessa loppuarviointiin voi myös pyytää osallistumaan pelastustoimen ja muiden toimijoiden edustajia. HeHun työntekijöille järjestetään tarpeen mukaan myös työnohjausta.

HeHu-toimintaan osallistuminen virkatehtävänä

HeHu-tehtävissä toimiminen on virkatehtävä. Seurakunta antaa työntekijälleen luvan osallistua HeHu-toimintaan. Toimiessaan HeHu-organisaatiossa seurakunnan työntekijä on oman seurakuntansa työntekijä, vaikka toiminta tapahtuisikin toisen seurakunnan alueella. Myös HeHuun liittyvät koulutustilanteet ovat virkatehtäviä. Toimintaan osallistumisesta aiheutuvat kulut korvataan voimassa olevan virka- ja työehtosopimuksen mukaan. Matkakorvaukset korvataan virkaehtosopimuksen ja kunkin seurakunnan matkustusohjesäännön mukaan. Päiväraha maksetaan, mikäli työskentely täyttää päivärahan maksamiselle asetetut edellytykset.

Tärkeitä periaatteita HeHun työntekijälle

1. Kirkon henkisen huollon toiminnan tavoitteena on tuen antaminen suuronnettomuustilanteissa ja välittömästi niiden jälkeen.
2. Henkisen huollon valmiusryhmä muodostuu kirkon työntekijöistä, joille osallistuminen HeHuun on virkatehtävä.
3. Hehun työntekijä on sitoutunut toimimaan sovitun työnjaon mukaan osana ryhmää HeHun organisaatiossa. Tilanteen vaatimalla tavalla toimitaan pelastustoimintaa johtavan viranomaisten alaisuudessa ja yhteistyössä viranomaisten sekä muiden toimijoiden kanssa.
4. Tiedottamisen hoitavat HeHun organisaatiossa vain siihen erikseen määrätyt henkilöt. Yksittäisellä HeHun työntekijällä ei ole oikeutta antaa lausuntoja tiedotusvälineille, eikä esimerkiksi ottaa kännykkäkameralla valokuvia onnettomuuspaikalta julkiseen jakoon.
5. Henkisen huollon toiminnan pohjana on hyvä käytös ja kohteliaisuus. Toiminnassa kunnioitetaan kaikkia tilanteessa mukana olevia ja heidän vakaumustaan. HeHun työntekijä huolehtii omalta osaltaan myös onnettomuuden uhrien ja heidän omaistensa yksityisyydensuojasta.
6. HeHun työntekijää sitoo vaitiolovelvollisuus onnettomuustilanteisiin liittyvän tiedon suhteen.
7. HeHun työntekijä on velvollinen huolehtimaan omasta ammattitaidostaan osallistumalla säännöllisesti järjestettyihin koulutuksiin ja harjoituksiin. Ammattitaidon ja oman jaksamisen ylläpitoon kuuluu myös osallistuminen työnohjaukseen tarpeen mukaan.

Keskeiset henkilöt

Pohjanmaan HeHu (Vaasan seutu)

vastaava työntekijä: Nuorisotyönjohtaja Kari Hietamäki, Vaasan suomalainen seurakunta,
kari.hietamaki@evl.fi, p.044 480 8240

Keski-Suomen HeHu (Jyväskylän seutu)

vastaava työntekijä: Kirkkoherra Harri Romar, Laukaan seurakunta,
harri.romar@evl.fi, p. 040 516 6332.

Etelä-Pohjanmaan HeHu (Seinäjoen seutu)

vastaava työntekijä: Nuorisotyönjohtaja Pete Ketola, Seinäjoen seurakunta,
pete.ketola@evl.fi, p. 044 477 777

Lapuan hiippakunta

Ryhmien yhteistyötä koordinoi hiippakuntasihtööri Johanna Korkeaniemi,
johanna.korkeaniemi@evl.fi, p.040 672 0962

Hiippakunnan edustaja Keski-Suomen sairaanhoitopiirin valmiusryhmässä on hiippakuntasihtööri
Jukka Helin, jukka.helin@evl.fi, p. 040 646 1906

Lapuan hiippakunnan tuomiokapituli

Kalevankatu 12 · PL 160 · 60101 SEINÄJOKI
Puh. 0207 630 910 ·
www.lapuanhiippakunta.fi
e.mail: lapua.tuomiokapituli@evl.fi

Jyväskylän toimisto

Kauppakatu 19 C, 3. krs · 40100 JYVÄSKYLÄ
puh. (0400) 398 168 · fax (014) 211 421